

Életben maradni

52/1A

ÉLETTÖRTÉNETEK

SZEMELVÉNY

Gopamma története

A nyolcéves indiai kislány, Gopamma újabban mankóval jár. Nemrégiben esett át két operáción, de még vár rá egy harmadik is. Gopamma mégis nagyon boldog, hogy mankói lehetővé teszik, hogy mozogjon, ugyanis egészen hat éves koráig egyáltalán nem tudott lábra állni, mivel két évesen a gyermekbenúláson esett át.

A gyermekbenulás kórokozója az indiai kis falu szennyezett vizéből került a szervezetébe. A falu lakói azonban mind a mai napig isszák ezt a vizet, mert máshonnét nem számíthatnak jobb ivóvízellátásra.

Azonban Gopamma soha nem vált volna a gyermekbenulás áldozatává, ha szülei tudták volna, hogy létezik védőoltás. A gyermekbenulás azon betegségek egyike, amely megelőzhető. Minimális összeget kell fizetni az oltóanyagért, mely szájon át adható, s melyet Nagy-Britanniában a legtöbb csecsemő, nem sokkal születése után automatikusan megkap.

A világ sok országában azonban a védőoltás biztosítása nem automatikus, annak ellenére, hogy a betegség megelőzésének költsége csak töredéke annak, amit gyógyszerekre, orvosra és gyógykezelésre kell költeni, ha a betegség már kialakult.

Azokban az országokban, mint amilyen India is, a védőoltás elterjesztéséért folytatott kampány nagyban hozzájárul a megbetegedések számának csökkenéséhez. Ennek eredményeképp kevesebb gyermek hal meg, vagy válik mozgásképtelenné gyermekbenulás, kanyaró, tetanusz, tuberkulózis, diftéria és szamárköhögés következtében.

Gopamma fiatalabb testvéreit szülei már beoltatták, de Gopamma már soha nem lehet teljesen mozgásképes.

Gopamma jól emlékszik azokra az időkre, amikor csak ülve figyelhette a többi gyerek játékát és azt, ahogy iskolába mentek, s hálás azért, hogy újból lehetősége nyílt a mozgásra. Ha felnőtt, tanárként szeretné a védőoltás szükségességét hirdetni, azért, hogy a többi gyermeknek ne kelljen szenvedni attól, amiben neki része volt.

Forrás: It's Our Right, UNICEF UK, 1990

52/1B

ÉLETTÖRTÉNETEK

SZEMELVÉNYEK

Egy lány, aki iskolába járhat...

Kenyában egy kis farmon él rokonainál, Pati, a 16 éves lány. Szüleivel nagyon ritkán találkozhat, nagybátyja neveli. Minden nap korán kell kelnie, és vizet melegíteni, előkészíteni a többiek reggelijét is, majd rögtön indulhat az iskolába, ahova hosszú gyalogút vezet. Csak este tér haza, mert a távolság miatt nem tud a déli szünetben hazamenni. Így nem ebédel, csak reggel eszik, és este, miután végzett napi teendőivel: mosás, főzés és egyéb ház körüli munkák, segítség a vacsora és a szokásos esti tea elkészítésénél, majd felszolgálásánál. Ezután tanul, de akkor már nagyon késő van. Pati mégis szorgalmas tanuló, sőt szerencsésnek érzi magát. Iskolába járhat, és valószínűleg a középiskola után is támogatni fogja nagybátyja, aki azért vette magához, mert a szegény rokonai nem tudták volna iskolába járatni a kislányt azon a vidéken, ahol született. Túlságosan távol volt az iskola, és a tandíjat, na meg az egyenruhát sem tudták a szülei kifizetni.

Kenyában ugyanis nem ingyenes az oktatás, sőt a szülőknek meg kell vásárolniuk a kötelező egyenruhát és cipőt is az általános iskolától a felsőoktatásig. Pati azért is örül lehetőségeinek, mert annak ellenére, hogy lány, hozzájuthat a tanulás kiváltságához. Egész Kelet-Afrikában, és Afrika más országaiban is hasonló problémákkal szembenéznie a családok többségének.

...és akik nem mehetnek iskolába

A kenyai farmon élő lány, Pati szomszédjában él két kislány – Marsha és Wachi, 10 és 12 évesek –, akiknek nincs lehetőségük iskolába járni. Vágyakozva nézegetik Pati egyenruháját, könyveit, füzetait. Napról-napra elindulnak, és rőzsét gyűjtenek, vizet hordanak, pici kertjükben néhány batáta- és kukoricapalántát művelnek, hogy legyen mit enniük. Édesanyjuknak napszámban kell dolgoznia mások földjein. Sok társukkal együtt időről időre ők is kénytelenek elszegődni a Kenya-hegy körüli teaültetvényekre, de ehhez előbb elő kell teremteni az útiköltségre valót, hogy odajussanak. Amikor teát szednek, egész nap meg sem állnak, enni is alig van idejük, mert minél többet levelet szednek le, annál több pénz marad meg a családjuk számára. Mert a tealevelekért igen keveset fizetnek, rengeteget kell összegyűjteni a hatalmas hátton hordozható kosraikba, hogy eredményes legyen a nap. A teacserje sűrű és szúrós, gyakran felsérti a lábukat, kezüket. Az megesik, hogy valaki tetanusz vagy más fertőzést kap, és egy kis horzsolás akár az életébe kerülhet, ha nem kapott megfelelő védőoltást. Ez nem ritka a szegény családokban, hiszen gyakran nem jutnak megfelelő egészségügyi védelemhez.

Tomory Ibolya, kulturális antropológus terepmunkája, jegyzetei alapján

52/1C

ÉLETTÖRTÉNETEK

SZEMELVÉNY

Adhanu története

Etiópia közepén, egy kis faluban élt Adhanu 10 éves koráig. Napjai a kisállatok legeltetésével, kisebb testvére felügyeletével vagy vízfordással teltek. Ilyenkor mindig korán útra keltek anyjával és néhány asszonnyal, hogy még idejében hazaérjenek a vízzel. Amikor nagynénje a fővárosba került szolgálónak, elvitte magával a kislányt, hogy az lásson világot, és egy ideig jobban élhessen vele abban a házban, ahol dolgozott. Később a nagynéni visszaköltözött falujába, Adhanu pedig ottmaradt a házban lakó családdal. Szerencsére azok jószívűek hozzá, ellátják, ruhát is kap tőlük, és 11 évesen életében először átléphetette az iskola kapuit. Első osztályba jár. Büszke és boldog, de sajnos öröme nem maradéktalan. Tanulási nehézségei vannak, gyakran téveszti össze a betűket, főleg, ha angolul kell leírnia egy szót. Külön foglalkozásra, segítségre lenne szüksége, de erre az iskolában nincs lehetőség. Otthon mindenki elfoglalt, sokat dolgoznak, és nem is ért senki ahhoz a problémához, ami Adhanu tanulási esélyeit annyira megnehezíti. Ráadásul alig marad ideje a tanulásra, mert a háztartásban naponta feladatok várják: lesöpri a két emeletes ház lépcsőit, felmossa a követ, kitakarítja a fürdőszobát, és gyakran segít a főzésnél is. Adhanu maga gondoskodik ruháinak tisztán tartásáról, minden szombaton kézzel mos, majd kiteret.

Így egyre inkább lemarad a tanulásban, és fél, hogy míg társai másik osztályba lépnek, addig ő lemarad, és újabb osztályban, újra kell kezdenie mindent. Szeretne egyszer felnőtt korában jó munkához, saját házhoz jutni, hogy ne kelljen mindig másnál laknia és hálásnak lenni, hogy gondoskodnak róla. Adhanu persze már annak is örül, hogy ott lehet, egy mosolyért is hálás. De vajon ki segíthet neki a tanulási nehézségeket legyőzni egy olyan országban, ahol nincs pedagógiai szakszolgálati rendszer, ingyenes oktatás, és egy tanterembe sokszor 70 gyerek is bezúfolódik.

Tomory Ibolya, kulturális antropológus terepmunkája, jegyzetei alapján

52/2A

TÉNYEK ÉS ADATOK

TÁBLÁZATOK

1. Csecsemőhalandóság (1000-ból, 1 év alattiak) (1995)	
Tanzánia	100
Ruanda	80
Nepál	81
Bolívia	73
Kína	38
Magyarország	13
USA	8
Svédország	4

2. Születéskor várható élettartam	
Tanzánia	52
Ruanda	47
Nepál	55
Bolívia	60
Kína	69
Magyarország	69
USA	76
Svédország	79

3. Alultápláltság 5 év alatt (1990–96)		
	Enyhe	Súlyos
Tanzánia	29	7
Ruanda	29	6
Nepál	49	31
Bolívia	16	4
Kína	16	3
Magyarország	...	...
USA	...	...
Svédország	29	7

4. Jódozott sőt használó háztartások százalékos aránya	
Tanzánia	74
Ruanda	90
Nepál	68
Bolívia	92
Kína	51
Magyarország	...
USA	...
Svédország	...

5. Egészséges ivóvízhez jutó népesség %-ban (1990–96)		
	város	vidék
Tanzánia	73	29
Ruanda	...	79
Nepál	88	60
Bolívia	87	36
Kína	97	56
Magyarország	...	...
USA	...	...
Svédország	...	...

6. Egészségügyi ellátáshoz jutó népesség %-os aránya (1990–95)	
Tanzánia	42
Ruanda	80
Nepál	...
Bolívia	67
Kína	88
Magyarország	...
USA	...
Svédország	...

52/2B

TÉNYEK ÉS ADATOK

TÁBLÁZATOK

7.		
Az olvasni-írni tudó felnőtt lakosság %-os aránya (1980)		
	férfi	nő
Tanzánia	66	34
Ruanda	55	30
Nepál	31	7
Bolívia	81	59
Kína	79	53
Magyarország	98	98
USA	99	99
Svédország	...	...

8.		
Az olvasni-írni tudó felnőtt lakosság %-os aránya (1995)		
	férfi	nő
Tanzánia	79	57
Ruanda	70	52
Nepál	41	14
Bolívia	91	76
Kína	90	73
Magyarország	99	98
USA	...	...
Svédország	...	...

9.		
A beiskolázottság aránya (%-ban) (1990–95)		
	férfi	nő
Tanzánia	50	51
Ruanda	71	71
Nepál	95	87
Bolívia	80	41
Kína	97	95
Magyarország	91	92
USA	99	100
Svédország	100	99

10.		
Halálozás / 1000 lakos		
	1960	1995
Tanzánia	23	14
Ruanda	22	17
Nepál	26	12
Bolívia	22	10
Kína	19	7
Magyarország	10	15
USA	9	9
Svédország	10	11

11.		
A születéskor bekövetkező csecsemőhalálozás aránya / 1000 lak		
	1960	1995
Tanzánia	51	42
Ruanda	50	44
Nepál	44	38
Bolívia	46	35
Kína	37	18
Magyarország	16	12
USA	23	15
Svédország	15	14

12.		
Népesség-növekedés %-ban (évente)		
	1960–80	1980–95
Tanzánia	3,0	3,1
Ruanda	3,2	2,9
Nepál	2,4	2,6
Bolívia	2,4	2,2
Kína	2,1	1,3
Magyarország	0,4	0,4
USA	1,1	1,0
Svédország	0,5	0,4

52/2C

TÉNYEK ÉS ADATOK

TÁBLÁZATOK

13.	
GNP / fő (US \$) (1994)	
Tanzánia	140
Ruanda	80
Nepál	200
Bolívia	770
Kína	530
Magyarország	3 840
USA	25 880
Svédország	23 530

14.	
Kapott segély (millió US \$) (1994)	
Tanzánia	968
Ruanda	713
Nepál	448
Bolívia	578
Kína	3 232
Magyarország	...
USA	...
Svédország	...

15.	
Kapott segély az adott GNP százalékában (1994)	
Tanzánia	24
Ruanda	115
Nepál	10
Bolívia	10
Kína	1
Magyarország	...
USA	...
Svédország	24

16.	
Adósság törlesztés (az export %-ban) (1994)	
Tanzánia	18
Ruanda	11
Nepál	12
Bolívia	24
Kína	8
Magyarország	43
USA	...
Svédország	18

17.	
Fogamzásgátló módszert alkalmazó férjezett nők %-os aránya (1990-96)	
Tanzánia	20
Ruanda	21
Nepál	23
Bolívia	45
Kína	83
Magyarország	73
USA	74
Svédország	78